

LBRIS

We know
books

Autor

Rolf Hinze

**Luptele defensive
ale Wehrmachtului
în Ucraina
1943/1944**

Vol. 1

traducere

Adrian Scrieciu

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2020

Cuprins

Introducere.....	7
CAPITOLUL 1.....	9
De la Nipru la Nistru.....	9
Cursa pentru Nipru.....	16
Retragerea flancului drept a <i>Heeresgruppe A</i>	18
Traversarea Niprului.....	21
Lupta pe flancul stâng a Heeresgruppe (Armata 4 Panzer).....	22
Lupte în sectorul Armatei 1 Panzer.....	25
Prima bătălie de la Kirovograd / Krivoi –Rog.....	28
Frontul de la nord-vest de Dniepropetrovsk.....	34
Intențiile sovieticilor.....	35
Construirea de poduri suplimentare.....	36
Lupta de la cotul Niprului.....	38
Luptele din zona Krementschug (nord-vest).....	41
CAPITOLUL 2.....	44
Apărarea Niprului. Situația generală.....	44
Capul de pod de la Cerkassi.....	56
Situația la sud de Krementschug.....	61
Lupta de la vest de Krementschug.....	64
Breșa între Corpul 47 Panzer și Corpul 11 Armată.....	68
Imaginea de ansamblu.....	78
Evaluarea situației generale.....	80
Luptând la est de Kirovograd.....	81

CAPITOLUL 3.....	88
Lupta în interiorul și în jurul localității Dniepropetrovsk	88
Pierderea liniei <i>‘Franken Stellung</i>	92
Atacul sovietic asupra <i>pumnului</i> german de lângă Zaporojie.....	95
Soarta capului de pod Nikopol	97
Luptele pe viață și pe moarte de la capul de pod Nikopol.....	105
Capul de pod de la Chersson	108
CAPITOLUL 4.....	113
A doua bătălie pentru Kirovograd.....	113
Situația la sud de Kirovograd	116
CAPITOLUL 5.....	118
<i>Heeresgruppe Süd</i> la începutul anului 1944.....	118
Reorganizarea.....	119

CAPITOLUL 1

De la Nipru la Nistru

Având în vedere situația militară de la sfârșitul anului 1943, este dificil să găsim un punct de plecare bine definit pentru acțiunile diviziilor germane în Ucraina între mlaștinile Pripiet și Marea Neagră.

Bătălia de la Stalingrad a epuizat - cel puțin o parte din Armata Roșie-, insuflând, în același timp, încrederea în sine a soldaților sovietici. Aceștia nu-i mai priveau pe soldații germani ca pe niște experți în mânăuirea armelor. În schimb, au văzut, cu siguranță, cu satisfacție, direct sau la știrile săptămânale, coloanele șerpuite cu soldații germani înfomețați, înghețați în încercuirea de la Stalingrad. De acum înainte și, de asemenea, în alte zone de luptă ale Armatei Roșii, aura glorioasă de „invincibilitate” care fusese un avantaj pentru trupele germane a devenit un lucru al trecutului.

Această imagine de invincibilitate se bazase pe copleșitoarele succese ale forțelor germane în înaintarea lor în adâncurile Uniunii Sovietice. Acest lucru a venit, în parte, ca rezultat a unei conduceri tactice calificate, a unor realizări incredibile în timpul marșurilor și a unei mari rezistențe a soldatului german, uneori în grupuri distincte, care au acționat independent unele de altele. În parte, acest aspect a apărut din recunoașterea superiorității tactice a grenadierilor germani și blindatelor care acționau pe frontul de est.

Condusă de necesitate, Armata Roșie fusese forțată să învețe și a făcut acest lucru. Tactica germană de înaintare, urmărire rapidă și încercuirea unor mari unități, care adusesese succes trupelor germane, a impresionat Înaltul Comandament sovietic. Încercarea sovieticilor de a face la fel a produs rezultate variate. Deja bătălia de la Stalingrad și avansul ulterior spre vest către Harkov, cu obiective în schimbare și, astfel, la început, lipsite de o direcție clară și consecventă -, au reflectat îngrijorarea Înaltului Comandament sovietic de a

folosi tactica germană în avantaj sovietic. Aceste încercări inițiale sovietice au demonstrat inadvertențe și erori. Avansul spre Harkov, la începutul anului 1943, a adus într-adevăr inițiale câștiguri teritoriale, dar apoi s-a încheiat cu pierderi semnificative de trupe și blindate. În cele mai multe cazuri, eșecul putea fi identificat în libertatea de inițiativă inadecvată la nivelul de comandă mediu și inferior, precum și la dificultățile de comandă prin radio și, nu în ultimul rând, la o aprovizionare necorespunzătoare și o pregătire insuficientă a soldaților sovietici.

Drept urmare, germanii au pierdut teritoriu, dar, având în vedere slăbiciunea diviziilor germane care luptau, inferioare atât în număr de soldați cât și în armament, aceste pierderi au fost ținute sub control. Luați în considerare că germanii au pierdut o întreagă armată odată cu căderea Stalingradului, o armată dispărută acum și care nu a mai putut fi înlocuită. De parcă nu ar fi fost de ajuns, Înaltul Comandament german trebuia să ia în calcul invazia posibilă a coastei franceze, cât și a sudului Europei, chiar în timp ce era deja în luptă cu puterile occidentale în Sicilia, apoi în sudul Italiei. Toate teatrele de luptă aveau nevoie de forțe suplimentare, cu specificația că Frontul de Est a trebuit să accepte extinderea semnificativă a frontului, deci o „subțiere” practică a trupelor și a densității armelor pe front. Fiecare participant la operațiunile de luptă din acea perioadă își amintește încă declinul rezultat al superiorității tactice față de unitățile sovietice mai ales când superioritatea sovietică în infanterie, blindate, artilerie și avioane a crescut constant - în parte datorită ajutorului oferit de Puterile Occidentale URSS-ului. Creșterea nivelului de motorizare sovietic a devenit evidentă, în special ca urmare a camioanelor americane Studebaker sosite prin Persia sau Murmansk. Acestea au egalat în mare măsură și apoi au inversat superioritatea anterioară germană în ceea ce privește mobilitatea. Mai presus de toate, pe lângă camioane, au sosit blindate, muniție, alimente și uniforme. În URSS combustibilul a fost în cantități suficiente.

Prin urmare, trupele germane de pe Frontul de Est, în anul 1943, au trecut printr-o tragedie cumplită. Ultimul efort disperat german a fost ofensiva din 5 iulie 1943 pentru a elimina intrândul Kursk, „Operațiunea *Zitadelle*”. Hitler nu a ordonat ca operațiunea să înceapă până când nu erau aruncate în luptă noile tancuri, Panzer VI „Tiger”, deja probate pe alte fronturi și, direct din fabrică, Panzer V „Panthera”. Întârzierile de fabricație au prelungit livrarea timp de

două luni, astfel încât începerea atacului a fost amânată în mod repetat de la 15 mai, până la 5 iulie 1943.

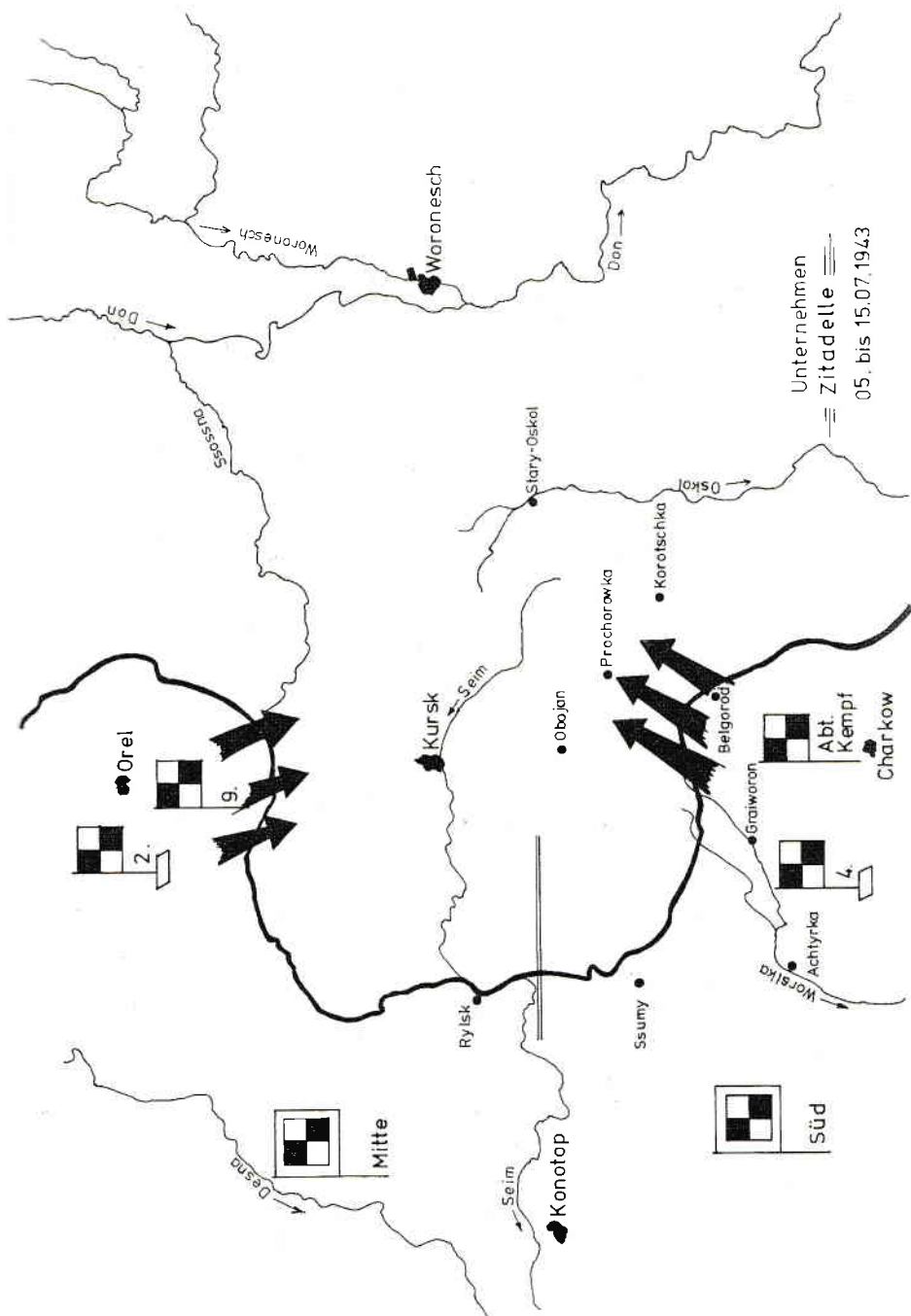
În plus, prin spionajul lor „Rote Kapelle [Orchestra Roșie]” organizație, care s-a extins în ministerele germane, sovietici au primit informații exacte, complete până la cele mai mici detalii despre puternicile divizii germane, echipamentele lor și planurile germane. Întârzierea operațiunii a anulat orice șansă de surpriză și a acordat sovieticilor timp pentru a construi în adâncime un sistem puternic defensiv. Au adus patru mii de vehicule blindate de luptă, dintre care unele au fost îngropate.

Partea nordică a atacului german nu a obținut nicio suprafață semnificativă la sud de Orel, dar înaintarea din sud a mers mai bine spre nord-est. Știri despre debarcărilor americane în Sicilia și în sudul Italiei au ajuns chiar în mijlocul operațiunii pe frontul de est. Hitler a reacționat la această veste cu o decizie „extremă”. A scos imediat formațiuni bune de luptă de pe flancul sudic al frontului. Cea mai mare luptă blindată din Al Doilea Război Mondial în apropiere de Prochorovka, în care Armata Roșie pierduse deja mai mult de două ori mai multe blindate decât formațiunile germane – aceasta, în special, ca urmare a performanței superioare de artilerie ale tancului „Tiger” cu principalul său tun de calibru 8,8 mm, a trebuit să fie oprită în mijlocul unui avans german promițător. Peste obiectiile Comandamentului Forțelor Armate, Corpul 2 SS Panzer a fost scos din mijlocul atacului pentru a fi încărcat și trimis spre Italia - lăsând o breșă importantă pe front. Armata Roșie a profitat de acest lucru, cu adevărat o șansă aparent miraculoasă, de a avansa și, apoi întorcându-se pe flancuri, pentru a da înapoi frontul german.

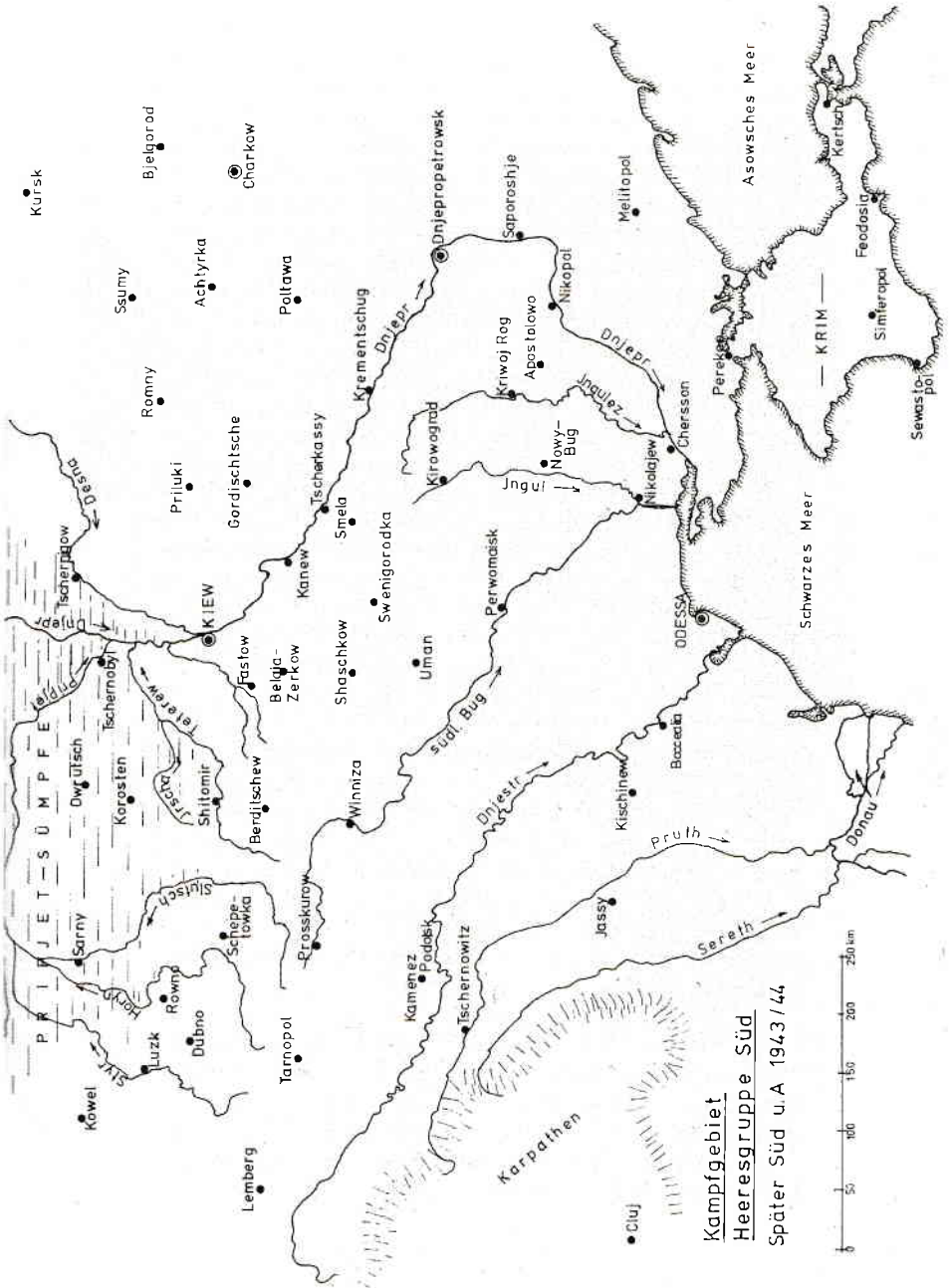
Înaintarea sovieticilor a continuat și, din lipsă de rezerve adecvate ale germanilor, s-a dovedit de neoprit. Feldmareșalul von Manstein a încercat să obțină permisiunea de a evacua întreaga zonă de la est de Nipru.

Pe 4 august, după cucerirea Belgorodului, trupele Frontul sovietic „Stepă” a înaintat spre sud-vest și a forțat linia principală de rezistență germană, în spatele liniei de cale ferată Harkov - Sumi.

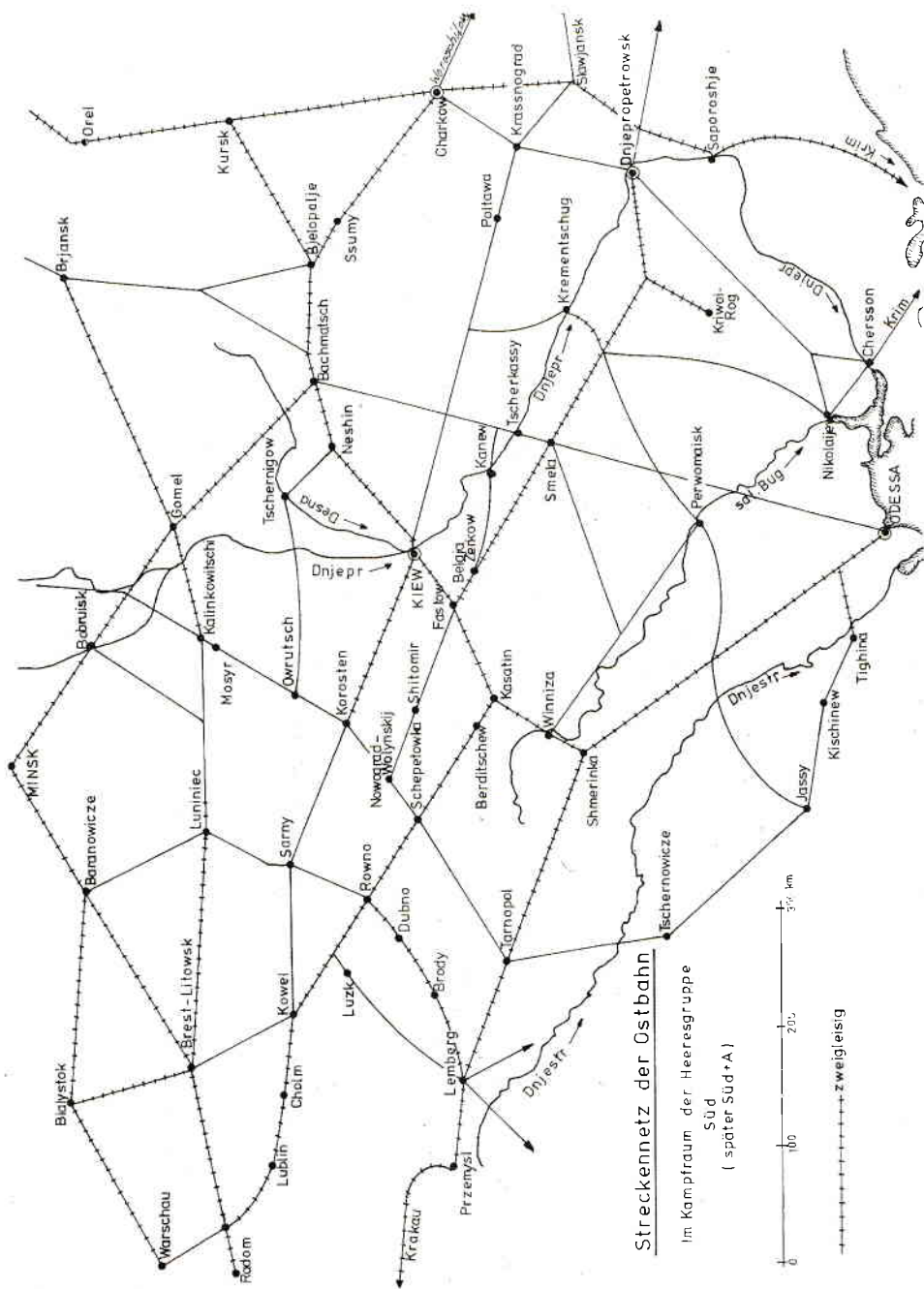
Pe 13/14 august un Corp de Tancuri sovietic și o divizie de infanterie au trecut prin linia de apărare a Armatei a 8-a. Divizia Panzergrenadier „Großdeutschland”, care, în ianuarie 1943, cu mult înainte de începerea operațiunii „Zitadelle”, a fost transferată din sectorul *Heeresgruppe* Centru în cel al *Heeresgruppe* Don, a restabilit situația cu un puternic atac.

Operațiunea Zitadelle, 5 - 17 iulie, 1943.

Zona de luptă, Heeresgruppe Süd, mai târziu împărțită între Heeresgruppen Süd și A.

Harta feroviară a Ostbahn în zona de luptă a Heeresgruppe Süd, mai târziu Süd și A.

Tancurile „Tigru” au zdrobit imediat orice opoziție, în special pe cea formată din arme antitanc sovietice sau tunuri de asalt. Cu toate acestea, frontul sovietic „Stepă” a continuat atacul la 22 august și a cucerit Harkovul. Înaintarea ulterioară către Poltava a fost oprită. Diviziile sovietice s-au regrupat apoi, acordând trupelor Armatei a 8-a și Armatei 4 Panzer un respiro scurt.

Mai la sud, armatele sovietice ale generalilor Malinovski și Tolbuhin au trecut prin frontul german situat pe râurile Doneț și Mius, și apărat de Corpul 29 Armată, și au tăiat aprovizionarea formațiunilor germane de lângă orașul Taganrog. Forțele sovietice au cucerit orașul Stalino și au intrat în zona industrială a „Bazinului Doneț”. Forțele generalului Konev, ulterior, și-au reluat atacul asupra frontului ținut de Armata 4 Panzer (Corpul 48 Panzer condus de von Knobelsdorff).

Feldmareșalul von Manstein a prezentat situația critică a *Heeresgruppe Süd* la Cartierul General al *Führerului*, dar nu a putut să obțină aprobarea retragerii până când trecea pericolul ce amenința *Heeresgruppe Süd*. Ulterior, Hitler a acordat permisiunea de a se retrage în spatele Niprului.

Trupele germane au sperat, cu această ocazie, că vor intra în ceea ce se spera că este o poziție bine construită și pregătită și, în final, să se odihnească acolo. Aceste dorințe s-au dovedit curând o iluzie, deoarece Hitler și-a urmat principiul de a nu permite niciodată construirea de poziții în spate. El credea că un soldat care avea privirea fixată pe o poziție în spate lupta cu mai puțină determinare. În consecință, nu au existat poziții pregătite la vest de Nipru.

În septembrie a început evacuarea fostei zone din spate a *Heeresgruppen* în Ucraina. Peste 200.000 de răniți au trebuit să fie evacuați peste Nipru din spitalele aflate pe front. O mare parte din recolta de cereale, care deja fusese recoltată și depozitată în cantități mari la stațiile de cale ferată, a fost lăsată în urmă. Aceeași soartă era de așteptat și pentru mașinile agricole care fuseseră aduse din Reich și stocate pentru a fi distribuite la țărani. Depozitele de alimente și muniție, amplasate în mai multe locuri, au fost, de asemenea, abandonate. Depozitele de alimente i-au ajutat pe sovietici, dar depozitele de muniții le-au fost de puțin folos trupelor sovietice. Înaltul Comandament german era, de asemenea, preocupat de transportul recruților, care ajunseseră la vârsta stagiului militar, spre est, fiind trimiși imediat pe front și primind botezul focului. Cu toate acestea, nu era nici timp suficient pentru această operațiune, dar nici mijloace de transport feroviar suficiente în acest scop. Toate mișcările în spatele frontului ar fi trebuit

să se facă prin intermediul celor cinci poduri funcționale de peste Nipru: pe la Kiev, Cerkassi, Kremenschug, Dniepropetrovsk și Zaporojie. Acestea erau asaltate, nu numai cu evacuarea trupelor și a materialului, dar și de coloane de refugiați cu o mulțime de panjewagons [căruță țărănească robustă standard cu două roți]. De asemenea, toate aceste persoane doreau să treacă fluviul și prevederi clare unde se pot adăposti în satele din vestul Niprului.

Evacuarea trupelor și depozitelor a avut loc atât pe calea ferată, cât și pe șosele. Deoarece capacitatea de transport era limitată, proviziile pentru diviziile în retragere au fost abandonate. Din nou și din nou, rapoartele, care prezentau o situație critică a combustibilului, muniției și a soldaților, au ajuns la Înaltul Comandament german - preocupări care nu au putut fi abordate pe deplin în contextul acestei retrageri pripite și masive. Calea ferată „Feldgrau” [adică calea ferată militară] de la est de Nipru a fost întrebuințată împreună cu calea ferată „Albastru” de la vest de Nipru. [denumirile „Feldgrau Bahn” și Blaue Bahn” se refereau la culoarea uniformelor soldaților care utilizau rutele respective]. Ca urmare a operațiunilor de luptă majore din capul de pod Kuban, calea ferată „civilă” „Blaue” fusese deja suprasolicitată cu operațiuni importante de aprovizionare și a avut dificultăți în preluarea cererilor masive de transport către est. În plus, capacitatea de transport pe calea ferată a avut de suferit din cauza repetatelor acțiuni ale partizanilor, în special între Ovrutsch, Jitomir și Fastov până la Kasatin, precum și între linia dublă Lemberg - Odessa și Fastov - Dniepropetrovsk (de-a lungul Niprului), unde mersul trenurilor alterna de la o zi la alta.

Cursa pentru Nipru

Retragerea Corpului 2 SS Panzer a luat cu siguranță Armata Roșie prin surprindere, deoarece deciziile ad-hoc ale Înaltului Comandament german nu au putut fi descoperite de organizația de spionaj „Rote Kapelle”. Retragerea unui întreg Corp de armată în mijlocul unui atac reușit contrazicea toate principiile de bază ale comandamentului militar fie el sovietic sau german.

Înaltul Comandament sovietic s-a folosit de această ocazie pentru a avansa formațiunile „Frontului Stepă”, care, inițial, se aflau în a doua linie. Drumul spre Kiev părea practic larg deschis. Acest oraș era un important nod rutier, având treceri de cale ferată și autostradă peste Nipru, acolo unde fluviul avea

o lățime de câteva sute de metri. Trecherile rutiere și feroviare de la Cerkasi și Dniepropetrovsk și de calea ferată de la Kremenschug erau obiective suplimentare. Un obiectiv mai îndepărtat era orașul Melitopol, dar și o înaintare spre Marea de Azov pentru a izola Peninsula Crimeea, punând astfel în pericol *Heeresgruppe A*. Acest din urmă obiectiv era mai puțin tentant pentru Înalțul Comandament sovietic, deoarece, dacă câștigau un cap de pod de-a lungul cursului Niprului între Kiev și Dniepropetrovsk, ei puteau să intercepteze calea ferată care aproviziona *Heeresgruppe A*, inclusiv Armata a 17-a, care se afla blocată în capul de pod Kuban. Singura altă cale de aprovizionare pentru Crimeea era o șosea cu o singură bandă, care pornea de la Odessa prin Chersson până la Dshankoj / Crimeea. Este posibil ca situația militară favorabilă pentru Înalțul Comandament sovietic, care a fost produsă de retragerea Corpului 2 SS Panzer, să fi venit prea brusc pentru ca acesta să fie încorporat în planificarea pe scară largă. În orice caz, germanilor li s-a părut că sovieticilor le lipseau inițial obiective clare pentru alte progrese tactice și se străduiau doar să câștige teren spre vest și astfel să ajungă la Nipru. Astfel, pe un front larg au urmărit trupele germane în retragere, atingând Nipru în mai multe locuri. În general, acolo unde a fost posibil, ei au încercat să construiască capete de pod pe malul de vest al Niprului înaintea trupelor germane, care se retrăgeau peste podurile încă intacte. În plus, ei au împiedicat formarea unei apărări germane coerente.

În evaluarea posibilelor intenții sovietice, Înalțul Comandament german a trebuit să facă față tacticii sovietice care se baza pe un atac pornit din mai multe puncte odată.

Astfel, au fost mai multe atacuri de felul acesta, la nord și la sud de Kiev, ca și, la nord și la sud de Dniepropetrovsk sau la sud de Zaporojie. Înalțul Comandament german nu a putut determina care dintre aceste atacuri erau mai importante. Au fost nevoiți să se gândească la încercarea de a traversa fluviul, cel puțin în zona Kievului și, din nou, la Dniepropetrovsk, precum și la Kremenschug. În orice caz, mlaștinile și zona împădurită de la vest de Nipru au oferit oportunități de traversare prin mai multe puncte.

Fluviul oferea numeroase oportunități favorabile pentru traversare, mai ales la coturi care nu erau așa de bine puse sub observație, mai ales noaptea. Niprul nu avea pe toată lungimea o lățime de 300 de metri. Uneori era mult mai larg, cu bancuri de nisip și insule. Cotul Niprului, aflat la aproximativ 80 de kilometri sud de Kiev, era ideal pentru traversări. În consecință, prima preocupare a Înalțului

Comandament german a fost să întărească astfel de puncte aflate lângă Kiev, Dniepropetrovsk, Zaporojie și Kremenschug, de-a lungul cotului Niprului. Pe de altă parte, estimarea germană cu privire la intențiile sovieticilor a fost afectată de nevoia de a încetini înaintarea sovietică prin deținere principalelor treceri de peste Nipru și construirea unor capete de pod în jurul acestora. Astfel se încerca blocarea sovieticilor spre șoselele asfaltate și trecerile de cale ferată peste Nipru, care erau obiectivele lor evidente. Astfel, Hitler s-a străduit întotdeauna să țină astfel de capete de pod de pe malul estic pentru atacuri ulterioare spre est. Frontul Kuban pierduse între timp o asemenea semnificație, de aceea Înaltul Comandament german și-a încheiat definitiv evacuarea diviziilor între sfârșitul lunii septembrie și 9 octombrie 1943.

Retragerea flancului drept a *Heeresgruppe A*

În capul de pod Kuban luna septembrie a fost marcată de repetate încercări sovietice de a micșora zona apărată de Armata a 17-a.

Pe 4 septembrie sovieticii au încercat să debarce la sud-est de Ssakatai, au bombardat portul Novorossisk, au debarcat la sud-vest de Novorossisk și la Mishako-Berg, iar apoi chiar în portul Novorossisk pentru a opri retragerea forțelor germane din oraș. Nu mai era posibil să împiedice recunoașterea sovietică să detecteze pregătirile pentru evacuarea capului de pod - sub numele de cod „Krimhild”. Obiectivul acestei operațiuni inițiale a fost să se retragă artileria spre Crimeea, în special pe cea grea. Operațiunea „Krimhild” a urmărit evacuarea capului de pod Kuban.

Forțele germane i-au bătut în repetate rânduri pe sovietici în amare lupte individuale. În ciuda pierderilor inevitabile, diviziile germane au reușit o retragere ordonată peste Marea de Azov. Armata a 17-a a construit linii de apărare una după alta, ca la Novorossisk, sau cum s-a întâmplat în fața lagunei Starotitarovskaia. În acest timp, operațiunile de retragere erau zilnic protejate din aer de Luftwaffe.

Între 8 și 17 septembrie media zilnică care s-a retras din Kuban a fost de 8.223 de soldați, 721 de autovehicule, 2.040 de cai și vite, 780 de vehicule trase de cai și 3.797 de tone de provizii. Pentru a perturba retragerea germană, sovieticii au lansat atacuri susținute de blindate, întotdeauna cu deplasare rapidă înainte a artileriei precum și atacuri locale împotriva „kleine Gotenstellung” [„poziției